

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳು: ಕಾವ್ಯಸೌಂದರ್ಯ ತತ್ವ ಚಿಂತನೆ

ಡಾ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಸಂಡೂರು

ಅಧ್ಯಾಪಕರು

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ವಿಜಯನಗರ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ, ಜ್ಞಾನ ಸರೋವರ,

ನಂದಿಹಳ್ಳಿ, ಸಂಡೂರು-583119

1

ವಚನಗಳು ಅನುಭಾವದ ನಿಬ್ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ನುಡಿಗಳು. ಒಳಚೆಲುವೆ ಶರೀರವಾದ, ಆತ್ಮಂತಿಕ ಅನುಭವವೇ ಆತ್ಮವಾದ ಈ ವಚನಗಳು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳು. ಗದ್ಯದ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣ, ಕಾವ್ಯದ ಲಯ ಇವೆರಡೂ ವಚನಗಳಲ್ಲಿವೆಯೆಂದು ಇವುಗಳಿಗೆ 'ಗದ್ಯಪದ್ಯ'ಗಳೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಭಂದಸೊಂದೇ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ರಸ, ಭಾವ, ಧ್ವನಿ, ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದವು ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸರಿ, ಅವೆರಡೂ ಕಾವ್ಯಗಳೇ. ಮುದ್ದಣನ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕಾವ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಇದರಂತೆ ವಚನಗಳೂ ಕಾವ್ಯಗಳೇ; ಅದು ಇವುಗಳಿಗೆ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ 'ವಚನ ಕಾವ್ಯ'ಗಳೆನ್ನುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸ. ಭಾವತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವ ಪ್ರತಿಮಾತೂ ಲಯ ಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಭಂದಸ್ಥಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಸಿದರೆ ಪದ್ಯವಾಗುವುದು; ಭಂದಸ್ಥಿಲ್ಲದೆ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯವಾಗುವುದು. ರಸಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾತುಗಳು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಚನಕಾರರ ಒಂದೊಂದು ವಚನ ಒಂದೊಂದು ಸುಂದರ ಕಾವ್ಯ; ರಸದ ಮಡು.

ವಚನಕಾರರು ಹುಟ್ಟು ಕವಿಗಳು; ರಸಖುಷಿಗಳು. ಆದರೆ ಅವರ ಜೀವನದ ಧೈಯ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರಣಗಳ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆದು ಬೆಳಗನುಟ್ಟು, ಸಕಲಜೀವರಾಶಿಗೆ ಲೇಸಾಗಲೆಂದು ಮಜ್ಜನಕ್ಕೆರೆದು ಅವರ ಜೀವನದ ಗುರಿ ಬೆಳಗಾಗಿ ಮಹಾಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬೆಳಗು ಮಹಾಬೆಳಗುಗಳ 'ಕೊಡಲ ಸಂಗಮ'ಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಈ ಹೋರಾಟ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ, ಅವರು ನುಡಿದ ಪ್ರತಿ ಮಾತು ವಚನ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಅವತರಿಸಿತು. ಅವರ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಮೂಡಿ ಬೆಳಗಿದವು.

ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸತ್ಯ, ಶಕ್ತಿ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಶಿವಶರಣರ ವಚನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಕವಿಯೂ ಅನುಭಾವಿಯೇ. ಆದರೆ ಆತನದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕರ್ಮ ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿ; ಆ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗುವ ವಿಷಯ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಆತ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಅನುಭವ, ಅನುಭಾವಗಳು ಆತನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವು ಆತನ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾರವು; ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಆತ ಆ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಲಾರ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏಕೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಇಂಥ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವಗಳು ಆತನಿಗೆ ನಿಲುಕದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವ, ಅನುಭಾವದ ಮಿಂಚಿನ ಸೆಳಕುಗಳು ಕಾವ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ, ಸತ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ಅನುಭಾವ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಕಹೊಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೆ ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಫಲರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ವಚನದಂತಹ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾವ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಯಾಚಿತವಾದುದು, ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದುದು. ಅಂತೇನೇ ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾಂತಿಯಿದೆ. ಬಂಗಾರ ತೆಗೆಯುವಾಗ ಬೆಳ್ಳಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಂತೆ ಅಂತರಂಗದ ಗಣಿಯಿಂದ ಅನುಭಾವದ ಬಂಗಾರ ತೆಗೆಯುವಾಗ ಈ ವಚನ ಕಾವ್ಯದ ಬೆಳ್ಳಿ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿತು. ಈ ಕಾವ್ಯ ರಜತಕ್ಕೆ ಅನುಭಾವ ಸ್ವರ್ಣ ಲೇಪನವಾಗಿ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಕಾವ್ಯಪರುಷಧಾತುವೊಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು.

ವಚನಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಶಿವಶರಣರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ವಸ್ತು, ರೀತಿ ಎಲ್ಲಂದರಿಂದ ನವೋದಯ ತಂದರು; ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿಯ ದೇಹ, ಜೀವ, ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಚಿತವನ್ನು ಅಳಿಸಿದರು; ಹೊಸ ಚೇತನ ವಿತ್ತರು. ವಚನವೆಂಬ ಬೆಳಕಿನ ಉಸಿರನ್ನೇ ಸರಸ್ವತಿಯು ಉಸಿರಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು ವಚನಕಾರರು; ಆಕೆಯ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಕನ್ನಡತನದ ಶ್ರೀಕಾರವನ್ನು ಬರೆದರು.

ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಅದರ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶರಣರು ವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ದಿಟ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಬಗಿದು ನೋಡಿದರೆ ದಿಟಕ್ಕೂ ದಿಟವಾದುದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಗುವುದು. ಶರಣರು ಆಚರಿಸಿದ ಧರ್ಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾನವ ಕಲ್ಯಾಣದ ಗೆರೆಗಳಿವೆ. ಶರಣರ ಅಂತರಂಗದ ಮಿಡಿತ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಯ ಲೇಸಿಗಾಗಿಯೇ. ಮಿಡಿತವನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಲು ಅವರು ವಿಶಾಲ ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಆ ಮಾರ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆದುಬರಲು ಅದರ ಪರಿಚಯ ಬೇಡವೆ? ಈ ಪರಿಚಯವೇ ತತ್ವಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಚನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ.

ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರಸವತ್ತಾಗಿ, ಸೊಗಸಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶರಣರು. ಈ ಸೊಗಸಿನಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತತ್ವ ನಮಗರಿಯದಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗಕ್ಕಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ವಚನಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂತಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನೀರಸತೆ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ತತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅಂತರಂಗದ ಹೋರಾಟ ಮಾನವಪ್ರೇಮ, ಸಕಲ ಜೀವರ ಲೇಸಿನ ಬಯಕೆ ಈ ಅಂಶಗಳಿದ್ದ ವಚನಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಮೋಳಗಿ ಮಹಾದೇವಿ, ಘನ ಲಿಂಗಿದೇವ ಮೊದಲಾದವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಕಡಿಮೆ. ಅಂತರಂಗದ ಚೆಲುವಿನ ಬೆಳಕಿನ ಎಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವಪ್ರೇಮ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಚೆಂಬವಳಗಳನ್ನು ಪವಣಿಸುವಾಗ ಆ ಹಾರದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಕರಿಮಣಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ ಈ ತತ್ವಗಳು ವಚನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ.

2

ವಚನಕಾರ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಚನಕಾರ್ತಿಯಾದ ಉಡುತಡಿಯ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯವರ ವಚನದಲ್ಲಿ ತತ್ವ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೂ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದಾರ ಅಡಗಿದಂತೆ ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಸೂತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ ಅಡಗಿದೆ. ಅಕ್ಕನವರು ವೀರಶೈವವನ್ನೇ ಷಡ್ಘನವನ್ನೇ ಬದುಕಿದರು. ಆ ಬದುಕಿನ ಹೋರಾಟದ 'ಸವಿ' ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿವೆ.

ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿ ಅಕ್ಕಗಳ ವಚನಗಳು ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅರ್ಥಗೌರವ, ರಸ, ಭಾವ, ಅಲಂಕಾರ, ಲಾಲಿತ್ಯ, ಮಹೋನ್ನತಿ, ಧ್ವನಿ ಇವೆಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ವಚನ ಕಿರುಗಾತ್ರದ ಒಂದೊಂದು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವಚನಗಳು ಆಧುನಿಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಆಧುನಿಕ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಬೇರು ವಚನಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಉಪಮೆ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ರೂಪಕ ಇವು ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳ ತುಂಬ ದೊರಕುವ ಅಲಂಕಾರಗಳು, ದೃಷ್ಟಾಂತಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಅಕ್ಕನವರಷ್ಟು ಸಮವಿಕನಾಗಿ ಹಲವನು ಅನಂತನಾಗಿ ಹನು, ಹಲವು ಜಗಂಗಳನ್ನು ಕೂಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತ, ಅವನ ಪರಿ ಬೇರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿವೆ! ಮೂಲಭೂತವಾದ ಒಂದು ತತ್ವದ ಜಿಗುಟನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಕಳೆದು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯಾಗಿಸಿದ ರೀತಿ ಮೋಹಕವಾಗಿದೆ. ಕಬ್ಬನ್ನು ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನಷ್ಟು ಮೃದುವಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ತತ್ವದ ವಿಚಾರ.

ಈಳೆ, ನಿಂಬೆ, ಮಾವು, ಮಾದಲಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ನೀರನೆರೆದವರಾರಯ್ಯಾ?
ಕಬ್ಬು, ಬಾಳೆ, ಹಲಸು, ನಾರಿಕೇಳಕ್ಕೆ ಸಿಹಿ ನೀರನೆರೆದವರಾರಯ್ಯಾ?
ಕಳವೆ, ಶಾಲಿಗೆ ಓಗರದುದಕವನೆರೆದವರಾರಯ್ಯಾ?
ಮರುಗ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಪಚ್ಚೆಗೆ ಪರಿಮಳದುದಕವನೆರೆದವರಾರಯ್ಯಾ?
ಇಂತೀ ಜಲವು ಒಂದೇ, ನೆಲನು ಒಂದೇ, ಆಕಾಶವು ಒಂದೇ.
ಒಂದೇ ಜಲವು ಹಲವು ದ್ರವ್ಯಗಳ ಕೂಡಿ ತನ್ನ ಪರಿ ಬೇರಾಗಿಹ ಹಾಂಗೆ
ಎನ್ನ ದೇವ ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯನು
ಹಲವು ಜಗಂಗಳ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನು? ತನ್ನ ಪರಿ ಬೇರೆ.

ಈ ವಚನದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಲೇ ಓದುಗನ ಮೈನವಿರೇಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ರಸಾನುಭವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ರಸಾನುಭವದ ನಿಬ್ಬೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ, ಇದುವರೆಗೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಭಾವದ ಮಿಂಚೊಂದು ನರನರಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯದ ತುಂಬ ಸುತ್ತಿ ಸುಳಿದಾಡುವ ಮಹೋನ್ನತಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಘನೀಭವಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತಿ ಘನೀಭವಿಸಿದೆ.

ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು:

ಹಾವಿನ ಹಲ್ಲ ಕಳೆದು ಹಾವನಾಡಿಸಬಲ್ಲಡೆ
ಹಾವಿನ ಸಂಗವೇ ಲೇಸು ಕಂಡಯ್ಯಾ,
ಕಾಯದ ಸಂಗವ ವಿವರಿಸಬಲ್ಲೊಡೆ
ಕಾಯದ ಸಂಗವೇ ಲೇಸು ಕಂಡಯ್ಯಾ,
ತಾಯಿ ಕಾಯ ವಿಕಾರವು,
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನೀನೊಲಿದವರು ಕಾಯಗೊಂಡಿದ್ದರೆನಬೇಡ.

ದೇಹಕ್ಕೆ ಹಾವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದುದು ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಹೀಗೆ ಸಜೀವವಾಗಿ, ಪುರುಳಿನಿಂದ ತುಂಬಿರಬೇಕು: ಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವಂತಿರಬೇಕು. ವಿಷದ ಹಲ್ಲು ಕಿತ್ತಿದರೆ ಹಾವಿನ ಸಂಗದಿಂದ ಕೆಡುಕೆಲ್ಲಿಯದು? ಇದರಂತೆ ಕಾಮಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗದ ವಿಷದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದರೆ ಕಾಯದ ಸಂಗ ಜೀವಕ್ಕೆ, ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹಿತವಾದುದು; ಅಕ್ಕನವರು ಬದುಕಿದುದು ಹೀಗೆಯೇ, ಕಾಯದ ವಿಷದ ಹಲ್ಲು ಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು.

ಅರಿಯದವರ ಸಂಗವ ಮಾಡ
ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲ ಹೊಯ್ದು ಕಿಡಿಯ ಕೊಂಬಂತೆ.
ಬಲ್ಲವರ ಸಂಗನ ಮಾಡೆ
ಹಾಲ ಹೊಸೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕೊಂಬಂತೆ.
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ,
ನಿಮ್ಮ ಶರಣರ ಸಂಗವ ಮಾಡಿದೊಡೆ
ಕಪ್ಪುರದ ಗಿರಿಯನುಳಿಕೊಂಬಂತಯ್ಯಾ,

ಇಲ್ಲಿಯ ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಅರ್ಥ ಹಾಲ ಹೊಸೆದು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕೊಂಬಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಅರಿಯದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದ್ದು ಬಹು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಚಂದನವ ಕಡಿದು ಕೊರೆದು ತೆಳ್ಳೊಡೆ
ನೊಂದೆನೆಂದು ಕಂಪ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತೆ?
ತಂದು ಸುವರ್ಣವ ಕಡಿದೊರೆದೊಡೆ
ಕಳಂಕ ಹಿಡಿದಿತ್ತೆ?
ಸಂದು ಸಂದು ಕಡಿದು ಕಬ್ಬು ಗಾಣದಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಅರೆದೊಡೆ
ಬೆಂದು ಸಕ್ಕರೆಯಾಗಿ ನೊಂದೆನೆಂದು ಸವಿಯ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತೆ?
ನಾ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಹೀನಂಗಳೆಲ್ಲವ ತಂದು ಮುಂದಿಳುಹಲು
ನಿಮಗೆ ಹಾನಿಯೇ?
ಎನ್ನ ದೇವ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ
ನೀನು ಕೊಂಡಡೆಯೂ ನಾನು ಶರಣೆಂಬುದ ಮಾಣೆ

ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯವಾದುದು, ನೂತನವಾದುದು. ಈ ವಚನ ಅಕ್ಕನವರ ಜೀವನವನ್ನೇ ಪಡೆದೊಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕನವರು ಚಂದನದಂತೆ ಶಿವನಿಗಾಗಿ ಸವೆದರು, ಕಬ್ಬಿನಂತೆ ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆಯಾದರು, ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಕಡಿದು ವುಟಕೆ ಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆಗುವಂತೆ ಶಿವನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಾನೆ. ತೇಯ್ದರೆ ಗಂಧವಾಗಿ, ಕಡಿದರೆ ಕಬ್ಬಾಗಿ, ಒರೆದರೆ ಸುವರ್ಣವಾಗಿ ಅಕ್ಕನಂಥವರು ಮಾತ್ರ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ; 'ಕೊಂಡಡೆಯೂ ನಾನು ಶರಣೆಂಬುದ ಮಾಣೆ' ಎಂಬ ಕೆಚ್ಚು ನುಡಿಯನ್ನು ಮೆರೆದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಬಲ್ಲಿದ ಹಗಹ ತೆಗೆವನ್ನ ಬರ
ಬಡವನ ಹರಣ ಹೋದ ತೆರನಂತಾಯಿತ್ತು;
ನೀನು ಕಾಡಿ ನೋಡುವನ್ನ ಬರ, ಎನಗಿದು ವಿಧಿಯೇ,
ಹೇಳಾ ತಂದೆ!
ತೂರುವಾರುವನ್ನ ಬರ ಹೊಳ್ಳು ಹಾರಿ ಹೋದ ತೆರನಂತಾಯಿತ್ತು.
ಎನಗೆ ನೀನಾವ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸುವೆಯಯ್ಯಾ,
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ?

ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕಾಡಿಕೆಗೂ ಒಂದು ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕು. ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಡಿನೋಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟ; ಅದರಿಂದ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಒಳಿತು. ಆ ಕಾಡಿಕೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಅನಾಹುತವಾಗಬಾರದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಸೊಗಸಿನಿಂದ ತುಂಬಿದುದೂ ಆಗಿದೆ. ಜೀವನದ ಆಳವಾದ ಅನುಭವವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಂಥ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕೊಡುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಲೋಕಾನುಭವ ಆಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಅನುಭವವು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು, ಅಂತರಂಗದ ಅರಿವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ದೃಷ್ಟಾಂತವೋ ಉಪಮಾನವೋ ಆಗಿ ಬಂದು ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಡವನಿಗೆ ಹಿಡಿ ಜೋಳವಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಮಂತನಿಂದ ಆತ ಜೋಳವನ್ನು ಪಡೆದು ಬದುಕಬೇಕು. ಆ ಶ್ರೀಮಂತ ಜೋಳವನ್ನು ಹಗೆಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಹಗೆಯ ತೆಗೆಯಲು ಆತ ಇಂದು ನಾಳೆ ಎಂದು ಕಾಲವನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಬಲ್ಲಿದ ಹಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಬಡವನ ಹರಣ ಹಾರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಬಲ್ಲಿದ ಹಗೆಯ ತೆಗೆದುದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಕರುಣೆಗೆ ವಿಳಂಬವಾದರೆ ಭಕ್ತನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಾಗುವುದೆಂದು ಅಕ್ಕನವರು ಕಳವಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಳವಳಿಕೆಯ ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಕೊಡುವ ದಿಟ್ಟತನದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯೂ ಇದೆ.

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ಮೃಗಗಳಿಗಂಜಿದೊಡಂತಯ್ಯಾ?
ಸಮುದ್ರದ ತಡಿಯಲೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ನೊರೆತೆರೆಗಳಿಗಂಜಿದೊಡಂತಯ್ಯಾ?
ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಾಚಿದೊಡಂತಯ್ಯಾ?
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ ಕೇಳಯ್ಯಾ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ತುತಿನಿಂದೆಗಳು ಬಂದೊಡೆ
ಮನದಲ್ಲಿ ಕೋಪವ ತಾಳದೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆಗಳಿಗೆ ಹಿಗ್ಗದೆ, ಕುಗ್ಗದೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಕೊಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಅಕ್ಕನವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ, ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಅಕ್ಕನವರ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ಮಿದುವಾಗಿ, ಸಂವೇದನಾಶೀಲವಾಗಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಹರಿತವಾಗಿದೆ. ಚೂಪಾಗಿದೆ. ಅಂತೇನೇ ಬುದ್ಧಿ ಹೃದಯಗಳ ವಿದ್ಯುದಾಲಿಂಗನ ಅವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. “ಸಂತೆಯೊಳಗೊಂದು ಮನೆಯ ಮಾಡಿ.....” ಎಂಬ ಮಾತು ಯಥಾರ್ಥವೂ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿದೆ. ಬೆಟ್ಟ, ಸಮುದ್ರ, ಸಂತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿದೆ ಈ ವಚನ. “ಸ್ತುತಿ-ನಿಂದೆಗಳು ಬಂದರೆ ಸಮಾಧಾನಿಯಾಗಿರಬೇಕು”. ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಕೈಗೂಡದ ಈ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಕ್ಕ ನಡೆದು ನುಡಿದಳು. ಅವರ ಹಿರಿಮೆ, ಘನತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಿದು. ಇಂಥ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಗಳಿಸಿ, ಕರಣಗಳ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆದು ಬೆಳಗನುಟ್ಟುದರಿಂದಲೇ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಅಕ್ಕನವರನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹರಸಿದರು:

ಅಜಕೋಟಿಕಲ್ಲು ವರುಷದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ?
ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬೆತ್ತ ಬೆಳೆದ ತಪಸ್ವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ?
ನಡು ಮುರಿದು ಗುಡುಗೂ, ತಲೆನಡುಗಿ,
ನೆರೆತರೆ ಹೆಚ್ಚಿ, ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಒಂದನಾಡಹೋಗಿ ಒಂಭತ್ತನಾಡುವ
ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹಿರಿಯರೆ?
ಅನುವರಿದು ಘನವ ಬೆರೆಸಿ
ಹಿರಿದು ಕಿರಿದೆಂಬ ಭೇದವ ಮರೆದು,
ಕೂಡಲಚೆನ್ನಸಂಗಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಬೇರಿಲ್ಲದಿಷ್ಟು ಹಿರಿಯತನ
ನಮ್ಮ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಂಗಾಯಿತ್ತು.

3

ಬಸವಣ್ಣನವರ ತರುವಾಯ ಉಪಮೆಗಳ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಉಪಮೆಗಳೂ ಜೀವನದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡವು. ಹಳೆಯ, ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೊಳೆಯುಳ್ಳ ಸವಕಳಿ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲ ಅವರ ಉಪಮಾನಗಳು. ಎಲ್ಲ ಹೊಸವು, ಕವಿ ಸಮಯದಿಂದ ದೂರಾದವು.

ನಮ್ಮ ಮನದ ಬಯಕೆ, ದುರಾಸೆಗಳು, ವ್ಯಾಮೋಹಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುತ್ತಿಮುತ್ತಿ ಕೊಲ್ಲುವುವು. ಈ ಮಾತಿನ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡಬಹುದು:

ತೆರಣಿಯ ಹುಳು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಮಾಡಿ
ತನ್ನ ನೂಲು ತನ್ನ ನೇ ಸುತ್ತಿ ಸಾವ ತೆರನಂತೆ,
ಮನ ಬಂದುದ ಬಯಸಿ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.
ಅಯ್ಯಾ ಇಂದು ನೀನೊಲಿದು
ಎನ್ನ ಮನದ ದುರಾಸೆಯ ಮಾಣಿಸಿ

ನಿಮ್ಮ ತೋರಾ, ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ.

ಇಂತಹ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಸಹಜವಾದ ಉಪಮಾನಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕವು. ರೇಶಿಮೆ ಹುಳುವಿನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅಜ್ಞಾನದ, ದುರಾಶೆಯ ದಾರದ ಸುರುಳಿ ಎಳೆಯಳೆಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋದಂತೆನಿಸಿ, ತಿಳಿವು ಚಿಗಿತ್ತು ದಾಂಗುಡಿಯಿಟ್ಟಂತಾಗುವುದು.

ಲೋಕದ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ರವಿ ಬೀಜವಾದಂತೆ,
ಕರಣಗಳ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಮನವೇ ಬೀಜ,
ಎನಗುಳ್ಳುದೊಂದು ಮನ.
ಆ ಮನ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಬಳಿಕ
ಎನಗೆ ಭಯವುಂಟೇ, ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ!

ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕದ ವ್ಯವಹಾರ. ಈ ಬೆಳಕಿನ ಬೀಜ ರವಿ. ಇದರಂತೆ ಕರಣಗಳ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಮನವೇ ಬೀಜವಾಗಿದೆ. ಮನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕರಣಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ಸಾಗಬೇಕು. ಈ ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವುದಲ್ಲ; ಕತ್ತಲೆಯ (ಅಜ್ಞಾನ) ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಮನಕ್ಕೆ ರವಿಯ ಹೋಲಿಕೆ ಹೊಸದು.

ಊರ ಸೀರೆಗೆ ಆಗಸ ತಡಬಡಗೊಂಬಂತೆ,
ಹೊನ್ನೆನ್ನದು, ಹೆಣ್ಣೆನ್ನದು, ಮಣ್ಣೆನ್ನದು ಎಂದು ನೆನೆನೆನದು
ನಿಮ್ಮನರಿಯದ ಕಾರಣ ಕೆಮ್ಮನೆ ಕೆಟ್ಟೆನಯ್ಯಾ,
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಾ,

ಈ ಉಪಮಾನದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸವಿದಷ್ಟೂ ಸುಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನನ್ನದೆಂಬ ಭ್ರಾಮಕ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಲು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸುಂದರವಾದ ಉಪಮಾನ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಊರ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಗೆಯುವವ ಅಗಸ. ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಅವನವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳುವನು. ಸಂಸಾರದ ಹೊನ್ನು ಮಣ್ಣು ಎಲ್ಲವೂ ಶಿವನದು. ಆದರೆ ಅಗಸನಂತೆ ನಾವು ನಮ್ಮವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ತಡಬಡಗೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಆದರೂ ಬಹು ಚೂಪಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು. ಅಗಸನ ಭ್ರಮೆಗೆ ನಮಗರಿಯದಂತೆಯೇ ಹಾಸ್ಯಲಹರಿಯೊಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡಿ ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಿದುನಗೆಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರುನಿಮಿಷಕ್ಕೆ ಈ ಹಾಸ್ಯ ಲಹರಿ ಅಲಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನಿರಿದು ಹಾಸ್ಯದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಈ ವಚನದಲ್ಲಡಗಿರುವ ಭ್ರಮೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯ ಅರಿವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಆರಗೊಂಡ ಕೆರೆಗೆ ಕೊರೆ ಬಂದು ಹಾಯ್ದಂತಾಯಿತು,
ಬರಲುಗೊಂಡ ಸಸಿಗೆ ಮಳೆ ಸುರಿದಂತಾಯಿತ್ತು, ನೋಡಾ!
ಇಂದೆನಗೆ ಇಹದ ಸುಖ, ಪರದ ಗತಿ ನಡೆದು ಬಂದಂತಾಯಿತ್ತು:
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವನೆಂಬ ಗುರುವಿನ
ಪಾದವ ಕಂಡು ಧನ್ಯಳಾದ ನೋಡಾ.

ಸಂಸಾರದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದು ಬತ್ತಿದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇಹದ ಸುಖ, ಪರದ ಗತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಗುರು ಬಂದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ “ಅರಲುಗೊಂಡ ಕೊರೆಗೆ ತೊರೆಬಂದು ಹಾಯ್ದಿತ್ತು” ಎಂಬ ಉಪಮಾನ ಬಹುವ್ಯಾಪಕಾರ್ಥವುಳ್ಳದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯತೆ ಬಲು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ; ‘ಹಾಯ್ದಿತ್ತು’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯ, ಸೊಗಸು, ಔಚಿತ್ಯ ಅನುಭವಿಸಿ ಅರಿಯಬೇಕು.

4

ಅಕ್ಕನವರ ರೂಪಕಗಳು ಅವರ ಅನುಭವವನ್ನು ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಕಗಳ ಸುರಳಿಯನ್ನೇ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾರೆ ವಚನಕಾರರು. ಅಕ್ಕನವರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಸುಂದರವಾದ ರೂಪಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಮಹಾಕವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರೂಪಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರ ದಿವ್ಯಜೀವನದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಮೂರು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಬೆಡಗಿನ ವಚನ

ಅತ್ತೆ ಮಾಯೆ, ಮಾವ ಸಂಸಾರಿ; ಮೂವರು ಮೈದುನರು,
ಹುಲಿಯಂತಹನ ನಲ್ಲನು, ನಾಲ್ವರು ನಗೆವೆಣ್ಣುಗಳು, ಕೇಳು ಕೆಳದಿ,

.....
ಕೊತ್ತುವಿನ ಕಾವಲು, ಹೇಳುವರೆ ಕೇಳು.
ಕರ್ಮವೆಂಬ ಗಂಡನ ಬಾಯಿಚೊಣೆದು ಹಾದರವಾಡುವೆನು ಹರನ ಕೂಡೆ.
ಮನವೆಂಬ ಸಖಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ;
ಅನುಭಾವವ ಕಲಿತನು ಶಿವನೊಡನೆ;
ಕರಚಿಲುವ ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸಜ್ಜನ ಗಂಡನ ಮಾಡಿಕೊಂಬೆ,

‘ಮನವೆಂಬ ಸಖಿ’ ಎಂಬ ರೂಪಕದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥಗೌರವವು ಎಳೆದು ಹಿಂಡಿದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನ ಬಂಗಾರದ ತಂತಿ ಪಡಿಯಚ್ಚಿನ ತೂತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಹಾಯ್ದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗುವಂತೆ. ನಮ್ಮ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿವ ಸಖಿ ಮನಸ್ಸೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು? “ಸಖಿರಿದುನ್ನತ ವಸ್ತುವೆ?” ಎಂದಿದೆ ಸೋಮನಾಥ ಕವಿವಾಣಿ. ಸಖಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆಪ್ತನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಮನಸ್ಸೇ ಸಖಿಯಾದರೆ ಇನ್ನು ಕರಣಗಳ ಕಪಿಚೇಷ್ಟೆಯಲ್ಲಿ? ಮನವೆಂಬ ಸಖಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅಕ್ಕನವರು ಶಿವನನ್ನೊಲಿಸಿದರು; ಆತನಿಗೆ ಮದುವಳಿಯಾದರು. ಶಿವನ ಮದುವಳಿಯ ಶೃಂಗಾರ ಎಂತಹುದು?

ಮಂಗಳವೇ ಮಜ್ಜನವೆನಗೆ;

ವಿಭೂತಿಯೇ ಒಳಗುಂದದ ಅರಿಷೀಣವೆನಗೆ;
 ದಿಗಂಬರವೇ ದಿವ್ಯಾಂಬರವೆನಗೆ;
 ಶಿವಪಾದ ರೇಣುವೆ ಅನುಲೇಪನವೆನಗೆ;
 ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯೇ ಮೈದೊಡಿಗೆ ಎನಗೆ;
 ಶರಣರ ಪಾದಗಳೇ ತೊಂಡಿಲ ಬಾಸಿಗವೆನಗೆ;
 ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೇ ಗಂಡನೆನಗೆ;
 ಆನು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂಗೆ ಮದುವಳಿಗೆ;
 ಎನಗೆ ಬೇರೆ ಶೃಂಗಾರವೇಕೆ ಹೇಳಿರವ್ವಾ?

ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ರೂಪಕಗಳಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಪಾದಗಳೇ ತೊಂಡಿಲ ಬಾಸಿಗವೆನಗೆ ಎಂಬುದು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವೂ ಅರ್ಥವುಳ್ಳದೂ ಆಗಿದೆ. ಮುಂದಲೆಯನ್ನು ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಚುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಚರಣಗಳು ಕಮಲಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ. ದಂಡೆ ಬಾಸಿಗೆ ಹೂಗಳಿಂದಾದುವೇ. ಈ ಅರ್ಥ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ 'ಪಾದಗಳೇ ತೊಂಡಿಲು ಬಾಸಿಗ' ಎಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸೊಗಸು ಸೌಂದರ್ಯ ಸಹೃದಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಬಲು ಅಪ್ಯಾಯನಕರ.

ಮದುವಳಿಗೆ ಪಡೆದ ಸುಖ ಎಂತಹುದು?
 ಆ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆ ಬಲು ಆಕೆ ಗಂಡನೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಕೂಡಿದಳು?
 ಲೇಸುವಾಸು, ನೋಟವಾಭರಣ, ಆಲಿಂಗನ ವಸ್ತ್ರ,
 ಚುಂಬನವಾರೋಗಣೆ ಲಲ್ಲೆವಾತು ತಾಂಬೂಲ,
 ಲವಲವಿಕೆಯೇ ಅನುಲೇಪನವೆನಗೆ,
 ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕೂಟ ಪರಮಸುಖವವ್ವಾ |

ನೋಟ, ಆಲಿಂಗನ, ಚುಂಬನ, ಲಲ್ಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶೃಂಗಾರದ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಅಕ್ಕನವರ ಅನುಭಾವದಮೃತ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೋಹ ವ್ಯಾಮೋಹಗಳ ಹಾಳುಭಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು, ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. 'ಆಲಿಂಗನ ವಸ್ತ್ರ' ಎಂಬ ರೂಪಕ ಮನೋಜ್ಞವಾದುದು. ಅರ್ಥ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ಅರ್ಥಸೌಷ್ಠವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರೆ ಇಂತಹ ರೂಪಕಗಳು ವಿಶ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತೀರ ವಿರಳವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಹಜತೆ, ಅರ್ಥ, ಸೌಂದರ್ಯ, ತತ್ವ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಮಿಗಿಲಾಗಿದೆ, ನಿರ್ದೇಹಿಯಾದವರಿಗೆ ವಸ್ತ್ರವೆಲ್ಲಿ? ಆ ನಿರ್ದೇಹಿ ಇನ್ನೊಂದು ನಿರ್ದೇಹಿಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ದೇಹವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ವಸ್ತ್ರದ ಮಾತೇಕೆ?

5

ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೂರೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ನಾವು ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿಯದು ಐಂದ್ರಿಯಕ ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲ; ಆತ್ಮಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ, ಸಮರಸ ಸೌಂದರ್ಯ, ಈ ಸೌಂದರ್ಯದ ಗುರಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವೇ ಸೌಂದರ್ಯ. ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಅರಸುವುದು, ಗುರುತಿಸುವುದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದು ಶಿವಶರಣರ ಗು-ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಶಿವಯೋಗದ ಸುಕಲೆಯಿಂದ ಶರಣರು ಈ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡರು; ಕಂಡುದನ್ನು ಉಂಡು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಂಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಚಿಮ್ಮಿದರು; ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅರಳಿಸಿದರು.

ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ತು ಮಾಯೆಯಲ್ಲ; ಮಿಥ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತು ಶಿವಮಯ, ಸುಂದರಮಯ, ಆನಂದಮಯ. ಈ ಶಿವ ಸೌಂದರ್ಯ, ಆನಂದವನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಜನರ ಅಂತಃಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದರು. ಅಕ್ಕನವರ ಜೀವನವೇ ಒಂದು ಸೌಂದರ್ಯಸಾಗರ. ಈ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಗರವು ಆ ಸೌಂದರ್ಯಸಾಗರವನ್ನು ಕೂಡಿ ಒಂದಾದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಕನವರ ಪ್ರತಿಯುಸಿರು ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಿಮಳವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ನವಚೇತನವಿತ್ತಿತ್ತು; ಅವರ ಜೀವನದ ಪ್ರತಿನಿಮಿಷ ಅನುಭಾವದ ದುರ್ಗಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲುವನೊಳಕೊಂಡ ಬೆಳಕಿನ ಕೈಗಂಬವಾಯಿತು.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸುಳುವು ಹತ್ತಿತು; ಅವರ ಮೈ, ಮನಸ್ಸು, ಆತ್ಮಗಳು ಅದರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಿದವು; ಆಗ ಅದರ ಹೊಳಪು ಕಂಡಿತು. ಆ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಅಕ್ಕನವರ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಕಂಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಆ ಅಂತರಂಗದ ಕಂಗಳ ಬೆಳಕು ಹೊರ ಕಂಗಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಒಳಗೆ ಕಂಡ ಚೆಲುವಿನ ಗುರುತು ಅವರು ಹೊರಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅರಸಿದರು. ಸಾಕ್ಷಿ, ಸಾಕ್ಷ್ಯ, ಈ ಎರಡರ ಸಮರಸದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅವರ ಅಂತರಂಗ ತುಡಿಯಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಆ ತುಡಿತ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ಕಂಡ ಕನಸು:

ಅಕ್ಕ ಕೇಳಾ, ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ, ನಾನೊಂದು ಕನಸು ಕಂಡೆ,
 ಅಕ್ಕಿ, ಅಡಕೆ, ವಾಲೆ, ತಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಕಂಡೆ,
 ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಜಡೆಗಳ ಸುಲಿಸಲ್ಲ ಗೊರವನು
 ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದುದ ಕಂಡೆನವ್ವಾ,
 ಮಿಕ್ಕು ಮೀರಿ ಹೋಹನ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಕೈವಿಡಿದೆನು,
 ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಕಂಡು ಕಣ್ಣೆರೆದೆನು.

ಆದರೆ ಈ ಕನಸಿನ ಗೊರವ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಣದಾದನ್ನು ದೊರಕದಾದನು. ಆ ಚೆನ್ನನ ವಿಳಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾ ಅಕ್ಕನವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತಿರುವು ಬಂದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ತಿರುವಿನಿಂದ ಅವರ ಶುದ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಲಬರುತ್ತದೆ.

ಅಕ್ಕನವರ ಚೆಲುವಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕೌಶಿಕ. ಅವನ ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ವಾಸನಾಪೂರಿತವಾದುದು. ಆತ ಅಕ್ಕನವರನ್ನು ವರಿಸಲು ಬಯಸಿದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ನೆನಪನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಕೌಶಿಕನ ಬಯಕೆ ಸರಿಬರುವುದೇ? ಆ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಅವರು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು.

ಜಗದ ಜನರಿಗೆ ಅಕ್ಕನವರ ವರ್ತನೆ ಹುಚ್ಚುತನದ್ದೆನಿಸಿತು. ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ರಾಜ್ಯ ವೈಭವವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತ್ತಲ್ಲಾ ಈ ಹುಡುಗಿ; ಎಂತಹ ದುರ್ದೈವಿ! ಎಂದು ಜನರು ಆಡಿಕೊಂಡರು. ಅಕ್ಕನವರ ಅಂತರಂಗದ ಹಸಿವು ಅವರಿಗೇನು ಗೊತ್ತು! ಒಲುಮೆಯ ಗೆಳತಿಯರು ಈ ರಾಜ್ಯ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಗೊಡಲು ಅಕ್ಕನವರನ್ನು ಒಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ತಾಯಿಯೂ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ವರಿಸಲು ಹೇಳಿರಬೇಕು. ಆಗ ಅಕ್ಕನವರು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ

ಸೌಂದರ್ಯ ಅಡಗಿರುವುದನ್ನು ಹೃದಯವಿದ್ದವರು ಅನುಭವಿಸಿ ಅರಿಯಬಹುದು.

ಮನ ತನ್ನ ತಾರ್ಕಣೆಯ ಕಂಡು ಅನುಭವಿಸಿದೊಡೆ
ನೆನಪೇ ಘನವಹುದಲ್ಲದೆ
ಅದು ಹವಣದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಎಲೆ ಅವ್ವ?
ನೀನು ಮರುಳವ್ವೆ
ಎನ್ನ ದೇವ ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಂಗೊಲಿದು,
ಸಲೆ ಮಾರುವೋದೆನು.
ನಿನ್ನ ತಾಯಿತನವನೊಲ್ಲೆ ಹೋಗೇ!

“ನಿನ್ನ ತಾಯಿತನವನೊಲ್ಲೆ ಹೋಗೇ” ಈ ಮಾತೊಂದು ಅರ್ಥ ಗೌರವದ ರತ್ನದ ಗಣಿ; ಅದನ್ನು ತೋಡಿದಷ್ಟೂ ರತ್ನಗಳು ದೊರಕುವುವು. ‘ತಾಯಿತನ’ ತೋರಿಸಿದ ಪರಗಂಡರು ಎಂಥವರೆಂದು ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನವರು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

ಎರದ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಪರಗಂಡರೆನವ್ವಾ!
ಸೋಂಕಲಮ್ಮೆ ಸುಳಿಯಲಮ್ಮೆ;
ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡಲಮ್ಮೆನವ್ವಾ;
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನಲ್ಲದುದೆ ಗಂಡರ ಉರದಲ್ಲಿ
ಮುಳ್ಳುಂಟೆಂದು ನಾನಪ್ಪಲಮ್ಮೆನವ್ವಾ!

ಎರದ (ಬಾರೆಯ) ಮುಳ್ಳಿನ ಉಪಮಾನ ಬಹು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಮಾನವೂ ಇಲ್ಲಿ ಸರಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾರೆಯ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತುಸು ಡೊಂಕಾಗಿ ಚೂಪಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಕೈ ತೂರಿಸಿದರೆ ಕೈ ಹಗುರಾಗಿ ಒಳಹೋಗುತ್ತದೆ: ಮುಳ್ಳುಗಳು ಆಗ ಚುಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಸಾಧ್ಯ; ಮುಳ್ಳುಗಳು ಅಂಕುಶದಂತೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತವೆ; ಕೈಯನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆದಷ್ಟೂ ನೋವು; ಕೈ ತೋಗಲೇ ಕಿತ್ತುಬರುವುದು. ಪರಗಂಡರ ಸೋಂಕು ಹೀಗೆ ಎರದ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ; ಅಂಟಿದರೆ ಬಿಡದು. ಲೋಕದ ಗಂಡರ ಉರದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಂಟಂತೆ. ಎಂತಹ ಮುಳ್ಳಿದು? ಭವದ ಮುಳ್ಳು; ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಮುಳ್ಳು. ಅವರನ್ನಪ್ಪಿದರೆ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳ ಮುಳ್ಳಿನ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಗತಿಕಾಣದಂತಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಉರದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿದ್ದ ಗಂಡರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಕ್ಕನವರು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದರು? ಅವರ ಗಂಡ ಎಂಥವನೆಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಕನವರ ವಚನ ಹೀಗಿದೆ:

ಸಾವಿಲ್ಲದ ಕೇಡಿಲ್ಲದ ರೂಹಿಲ್ಲದ ಚೆಲುವಂಗಾನೊಲಿದೆ;
ಎಡೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಕಡೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತೆರಹಿಲ್ಲದೆ, ಕುರುಹಿಲ್ಲದೆ
ಚೆಲುವಂಗೆ ನಾನೊಲಿದೆ, ಎಲೆ ಅವ್ವಗಳಿ!
ಭವವಿಲ್ಲದ ಭಯವಿಲ್ಲದ ನಿರ್ಭಯ ಚೆಲುವಂಗೊಲಿದೆ ನಾನು.
ಸೀಮೆಯಿಲ್ಲದ ನಿಸ್ಸೀಮೆ ಚೆಲುವಂಗೊಲಿದೆ ನಾನು.
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಗಂಡಂಗೆ
ಮಿಗೆ ಮಿಗೆ ಒಲಿದೆ, ಎಲೆ ಅವ್ವಗಳಿರಾ,

ಎಂತಹ ಚೆಲುವಿಕೆ ಅಕ್ಕನವರೊಲಿದ ಪುರುಷನದು! ಈ ಪುರುಷನಿಗೆ ರೂಪೇ ಇಲ್ಲ. ಇವ ಸೀಮೆಯಿಲ್ಲದ ನಿಸ್ಸೀಮೆ. ಆದರೂ ಚೆಲುವನಂತೆ. ಇಂಥವನಿಗೆ ಅಕ್ಕನವರು ಮಿಗೆಮಿಗೆ ಒಲಿದರಂತೆ. ‘ಮಿಗೆಮಿಗೆ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಅಕ್ಕನವರ ಭಾವತೀವ್ರತೆ, ಭಾವಸೌಷ್ಠವವನ್ನು ಪಡೆದೊಡಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಮನದಾಳದ ಒಲುಮೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾರಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕನವರ ಗಂಡನ ಕುರುಹನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಗೆಳತಿಯರು, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಏನೆಂದರೋ? ಅವರಿಗೆ ಏನು ಅರ್ಥ ನಾಯಿತೋ? ರೂಪುಳ್ಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯಾನುಭವವೇದ್ಯವಾದುದು. ಅರೂಪು ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭವವು ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತವಾದುದು. ಅರೂಪು ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಇಂಥ ಅರೂಪಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ರೂಪುಳ್ಳವರಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ಹೇಗೆ? ಅಕ್ಕನವರು ‘ಅರೂಪಾಗುವ’ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದರು.

ಈ ಮಾರ್ಗ ಸುಗಮವಲ್ಲ. ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ತಗ್ಗು ದಿನ್ನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುದು. ಅಡತಡೆಗಳೇ ಇಲ್ಲಿ ಕೈಗಂಬಗಳು. ಅಕ್ಕ ಎರೆಯಂತೆ ಕರಗಿದರು. ಮಳಲಂತೆ ಜರೆದರು. ಆವುಗೆಯ ಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಸುಳಿಸುಳಿದು ಬೆಂದರು. ಏರಿಲ್ಲದ ಗಾಯದಲ್ಲಿ ನೊಂದರು, ಕಿಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದರು. ಬಂದಹನೆಂದು ಬಟ್ಟೆಯ ನೋಡಿ ಬಾರದಿದರಡೆ ಕರಗಿ ಕೊರಗಿದರು. ಹಗಲು ನಾಲ್ಕು ಜಾವ ಆತನ ಕಳವಳವೇ. ಇರುಳು ನಾಲ್ಕು ಜಾವ ಆತನ ವಿಕಳಾವಸ್ಥೆಯೇ. ಹಗಲಿರಳು ಆತನ ಕಳವಳದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆದೊರಗಿದರು; ಆತನ ಒಲುಮೆ ನಟ್ಟು ಹಸಿವು ತೃಷೆಗಳನ್ನು ಮರೆದರು. ಸಂತಯಿಸಬಂದವರಿಗೆ, “ನೊಂದ ವರ ನೋವ ನೋಯದವರೆತ್ತ ಬಲ್ಲರು? ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯ ನಿರಿದಲಗು ಒಡಲಲ್ಲಿ ಮುರಿದು, ಹೊರಳವೆನ್ನಳಲನು ನೀವೆತ್ತ ಬಲ್ಲಿರೆ, ಎಲೆ ತಾಯಿಗಳಿರಾ?” ಎಂದು ತಮ್ಮದೆಯಳಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡರು. ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಅವರ ಕೊರಗು, ಹಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಸುಳಿದು ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ ಉರಿಯಾಯಿತ್ತು, ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಬಿಸಿಯಾಯಿತ್ತು. ವಿರಹ ತಾಳದೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಮನ ಕಾಲಹಿಡಿದರು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಮಂಗೆ ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವರು. ‘ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೊಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಹಂಗೆತಿಯಾದೆ’ನೆಂದು ಕಣ್ಣೀರ್ಗರೆದರು. ಹೃದಯ ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆಯಾಯಿತು. ಕಳವಳದ ಮನ ತಲೆಕೆಳಗಾಯಿತು. ಅಕ್ಕನವರು ದಿನವೂ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ದಾರಿಕಾದರು.

ಆರಿಷಿನವನೇ ಮಿಂದು, ಹೊಂದೊಡಿಗೆಯನೇ ತೊಟ್ಟು
ದೇವಾಂಗವನುಟ್ಟಿ, ಪುರುಷ ಬಾರಾ!
ನಿನ್ನ ಬರವೆನ್ನ ಸುವಿನ ಬರವು,
ಬಾರಯ್ಯಾ, ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ
ನೀನು ಬಂದಿಹೆಯೆಂದು ಬಾಯಾರಿ ಬಳಲಿಪ್ಪನಯ್ಯಾ,

ಎಂತಹ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದು. ಇಂತಹ ವಿಪ್ರಲಂಭ ಶೃಂಗಾರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ಈ ಸಹಜ ಸೌಂದರ್ಯ, ಈ ಆತ್ಮದ ತುಡಿತ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರದು.

ಅಕ್ಕನವರ ಸಾಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು; ಅನುಭಾವ ಅರಳಿತು; ಪರಿಪಕ್ವಗೊಂಡಿತು. ಅನುಭಾವದ ಕೊನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲೇ ಶಿವ, ಶುದ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯ.

ಎಲ್ಲ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ತವರಾದ ಶಿವನು ಅದರ ಕೊನೆಯ ಸೀಮೆಯೂ ಅವನೇ ಅಗಿರುವನು; ಆದರೆ ಈ ಸೀಮೆ ನಿಸ್ಸೀಮೆ, ಈ ರೂಪು ಅರೂಪು, ಈ ಅರೂಪಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕನವರ ಕಾಯ ಆಕಾಯವಾಯಿತು; ಪ್ರಾಣ ಗುಣ ಅಳಿದು ಹೋಯಿತು; ಭಾವ ನಿರ್ಭಾವವಾಯಿತು.

ಅಂಗವ ಲಿಂಗಮುಖದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅಂಗವನಂಗವಾಯಿತು.
ಮನವನರಿದು ಲಿಂಗಕ್ಕರ್ಪಿಸಿ ಮನ ಲೀಯವಾಯಿತು.
ಅಂಗಭಾವ ಮನೋಭಾವವಳಿದ ಕಾರಣ
ಎನ್ನ ಕಾಯವಕಾಯವಾಯಿತು.
ಎನ್ನ ಕಾಯದ ಸುಖಭೋಗವ ಲಿಂಗವೇ ಭೋಗಿಸುವನಾಗಿ
ಶರಣಸತಿ-ಲಿಂಗಪತಿಯಾದೆನು.
ಇದು ಕಾರಣ ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಗಂಡನ
ಒಳ ಹೊಕ್ಕು ಬೆರಸಿದೆನು.

ಅರೂಪು ಸೌಂದರ್ಯ ಅರೂಪು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಯಿತು. ನಿಲುವು ಕೇವಲ ಪರಾತ್ಪರ ಸೌಂದರ್ಯದ ನಿಲುವು; ಮಾತು ಮನಮೀರಿದ ನಿಲುವು, ಆ ನಿಲುವು ಹೀಗಿದೆ:

ಕಾಣುತ್ತ ಕಾಣುತ್ತ ಕಂಗಳ ಮುಚ್ಚಿದೆ ನೋಡವ್ವಾ
ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಮೈ ಮರೆದೊರಗಿದೆ, ನೋಡವ್ವಾ;
ಹಾಸಿದೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು, ಕೇಳವ್ವಾ;
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ದೇವನು ಕೂಡುವ ಕೂಟವ
ನಾನೇನೆಂದರಿಯದೇ ಮರೆದೆ ಕಾಣವ್ವಾ,

ಲಿಂಗವನ್ನೆ ಲಿಂಗೈಕ್ಯವೆನ್ನೆ; ಸಂಗವನ್ನೆ ನಿಸ್ಸಂಗವೆನ್ನೆ,
ಆಯಿತೆನ್ನೆ ಆಗದೆನ್ನೆ; ನೀನೆನ್ನೆ ನಾನೆನ್ನೆ
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಘನಲಿಂಗೈಕ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ
ಮತ್ತೇನೂ ಎನಲೊಲ್ಲದೆ ಇದ್ದೆನು.

6

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯವರ ವಿಪ್ರಲಂಭ ಶೃಂಗಾರದ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸೌಂದರ್ಯದ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಹೊಳೆವ ಕೆಂಜೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಎಳವೆಳುದಿಂಗಳು
ಫಣಾಮಣಿ ಕರ್ಣಕುಂಡಲ ನೋಡಾ!
ರುಂಡಮಾಲೆಯ ಕೊರಳ ಗರುವನ ಕಂಡರೆ ಒಮ್ಮೆ ಬರಹೇಳವ್ವಾ!
ಗೋವಿಂದನ ನಯನವವನ ಉಂಗುಟದ ಮೇಲಿಪ್ಪುದು.
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವಂಗಿದು ಕುರುಹವ್ವಾ.

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಸೌಂದರ್ಯ ಸೀಮೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ. “ಕೆಂಜೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಎಳವೆಳುದಿಂಗಳು” ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಚಿತ್ರ ಕಣ್ಣಿಂದ ತಂದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು ಹೃದಯ ರಸಸ್ಪಂದಿಯಾಗುವುದು. ಇದೊಂದು ದಿವ್ಯಚಿತ್ರ. ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಲು ಅಕ್ಕನಂಥವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ. ಗೋವಿಂದನ ನಯನ ಕಮಲದಂತಿಹುದು; ಶಿವನ ಉಂಗುಟ ಬೆಳಕಿನ ಸರೋವರ, ಬೆಳಕಿನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿದ ನಯನಕಮಲ. ಈ ಅರ್ಥ ವೈಶಾಲ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದೆ.

ಚಿಲಿಪಿಲಿ ಎಂದೋದುವ ಗಿಳಿಗಳಿರಾ, ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ?
ಸರವೆತ್ತಿ ಪಾಡುವ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿರಾ, ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ?
ಎರಗಿ ಬಂದಾಡುವ ತುಂಬಿಗಳಿರಾ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ?
ಕೊಳನ ತಡಿಯೊಳಗಾಡುವ ಅಂಚೆಗಳಿರಾ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ?
ಗಿರಿಗಹ್ಲರದೊಳಗಾಡುವ ನವಿಲುಗಳಿರಾ, ನೀವು ಕಾಣಿರೆ ನೀವು ಕಾಣಿರೆ?
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಲ್ಲಿದರ್ಹನೆಂದು ಬಲ್ಲೊಡೆ
ನೀವು ಹೇಳಿರೆ ನೀವು ಹೇಳಿದೆ.

ಅರ್ಥ, ಭಾವ, ಧ್ವನಿ, ಪದಲಾಲಿತ್ಯ, ಲಯ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯ, ಶೃಂಗಾರ ಈ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿವೆ. ದೇವನಿಗಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಡುವ ರೀತಿ ಹೊಸದು. ಅಕ್ಕನವರು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗದ ಒಂದು ಚೆಲುವಾದ, ಜೀವಂತ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಕೊರಗು, ವಿರಹ, ನೋವು, ಕಳವಳ, ಮೊರೆ ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಇಡಿಯ ನಿಸರ್ಗವೇ ಮೊರೆಯಿಡುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಿಳಿ ಕೋಗಿಲೆ, ತುಂಬಿ, ಅಂಚೆ, ನವಿಲು, ಹೂ, ಮಾವು, ಗಿರಿ, ತೊರೆ, ಮರ ಸರೋವರ ಇವು ಶಿವನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬಹಿರಂಗ ರೂಪಗಳು. ಅಕ್ಕನವರ ಅಂತರಂಗದ ಚೆಲುವೇ ಮೊರೆಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ, “ನೀವು ಶಿವನ ಬಹಿರಂಗದ ಚೆಲುವಿನ ರೂಪುಗಳು, ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಚೆಲುವನಾದ ಆ ಶಿವನು ಎಲ್ಲಿರುವನು?” ಎಂದು ಆ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಧ್ವನಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ. ಓದುವ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನೋಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಳು, ನಾದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಯೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಗಿಳಿಗೆ ಪಂಡಿತವಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಅದು ಓದದೆ ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಿತು? ಅಕ್ಕನವರಿಗಿರುವ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯ ಔಚಿತ್ಯ ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

7

ಅಕ್ಕನವರ ಭಾಷೆ ಮೃದು. ಆದರೆ ಸತ್ವಹೀನವಾದುದಲ್ಲ. ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು, ಸೌಕುಮಾರ್ಯವನ್ನು ಪಡಿಮೂಡಿಸುವಂತೆ ಆ ಭಾಷೆ, ಅವರ

ಕೆಚ್ಚನ್ನು, ಛಲವನ್ನು, ಅನುಭಾವದ ಆಳವನ್ನೂ ಪಡೆಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

“ಅಯ್ಯಾ! ನೀ ಕೇಳಿದೊಡೆ ಕೇಳು, ಕೇಳದಿದ್ದೆ ಮೇಣು
ಅನು ನಿನ್ನ ಹಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಸೈರಿಸಲಾರೆನಯ್ಯಾ.”
ಈ ಮೃದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರು ತಮ್ಮ ಕೆಚ್ಚಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ.
“ಆರೂ ಇಲ್ಲದವಳೆಂದು ಅಳಲುಗೊಡಬೇಡ, ಕಂಡೆಯಯ್ಯಾ!
ಏನ ಮಾಡಿದೊಡೆಯ ಆನಂಜುವಳಲ್ಲ.
ತರಗೆಲೆಯ ಮೆಲಿದು ಆನಿಹೆನು, ಸುರಗಿಯ ಮೇಲೊರಗಿ ಆನಿಹೆನು;
ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಯ್ಯಾ ಕರಕರ ಕಾಡಿ ನೋಡಿದೊಡೆ
ಒಡಲನೂ ಪ್ರಾಣವನೂ ನಿಮಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಶುದ್ಧಳಹೆನು.”

“ಕಿಡಿ ಕಿಡಿ ಕೆದರಿದೊಡೆ ಹಸಿವು ತೃಷೆಯು ಅಡಗಿತೆಂಬೆನು.

.....
ಶಿರಹರಿದು ಬಿದ್ದೊಡೆ ಪ್ರಾಣ ನಿಮಗರ್ಪಿತವೆಂಬೆನು.”

“ಮನೆಮನೆ ತಪ್ಪದೆ ಕೈಯೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವಂತೆ ಮಾಡು. ”

ಮೇಲಿನ ವಚನಗಳ ಭಾಷೆ ಸತ್ಪಯುತವಾದುದು. ಅಕ್ಕನವರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಕೋಮಲರು. ಆದರೆ ಆ ಕೋಮಲತೆ ನಿಸ್ಸತ್ವವಾದುದಲ್ಲ. ಆ ಕೋಮಲತೆಯ ಬಸಿರಲ್ಲಿ ದೃಢತೆ, ಋಜುತೆಗಳ ಕನಿತೆಯಿದೆ. ಬಾಷೆಗೊಂದು ಸ್ನಿಗ್ಧ ಮೆರುಗಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

“ತನು ಕರಗದವರಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನವನೊಲ್ಲೆಯಯ್ಯಾ ನೀನು.
ಮನ ಕರಗದವರಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವನೊಲ್ಲೆಯಯ್ಯಾ ನೀನು,

.....

.....

ಎನ್ನಲ್ಲಿ ಏನುಂಟೆಂದು ಕರಸ್ಥಲವನಿಂಬುಗೊಂಡೆ ಹೇಳಾ!”

ಇಲ್ಲಿಯ ‘ಧ್ವನಿ’ ಆನಂದದ ಒರತೆ; ಭಾಷೆ ಬಲು ಹಿತವಾಗಿದೆ.

“ಹಗಲು ನಾಲ್ಕೂ ಜಾವ ನಿಮ್ಮ ಕಳವಳದಲ್ಲಿಪ್ಪೆ.

ಇರುಳು ನಾಲ್ಕೂ ಜಾವ ನಿಮ್ಮ ವಿಕಳಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರ್ಪೆ.

.....

ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ನಟ್ಟು ಹಸಿವು ತೃಷೆಗಳ ಮರೆದೆನಯ್ಯಾ”

ಕಳವಳವನ್ನೇ ಉಸಿರಾಡಿಸುತ್ತದೆ ಈ ವಚನದ ಭಾಷೆ.

“ಬೋಳೆಯವನೆಂದು ನಂಬಬೇಡ, ಡಾಳಕನವನು, ಜಗದ ಬಿನ್ನಾಣಿ;

ಬಾಣ, ಮಯೂರ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಓಹಿಲನುದ್ಧಟ,

ಮುಕ್ತಿಯ ಭುಕ್ತಿಯ ತೋರಿ, ಭಕ್ತಿಯ ಮರೆಸಿಗೊಂಬನು,

ಚೆನ್ನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು.”

ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಭಕ್ತರೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಚರಿತ್ರೆ ಅಡಗಿದೆ. ‘ಬೋಳೆಯವನೆಂಬಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಂಗದ ಮೊನೆ ತೀರ ಚೂಪಾಗಿದೆ. ಭಕ್ತಿಗಿಂತ ಮುಕ್ತಿ ಕೀಳೆಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿದೆ.

ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಇರಲಿ; ಭಕ್ತಿಯೇ ಇರಲಿ ಕಳವಳವೇ ಇರಲಿ, ಕಚ್ಚೇ ಇರಲಿ, ತತ್ವವೇ ಇರಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆಮೂಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಅಕ್ಕನವರ ಭಾಷೆಗಿದೆ. ಅಕ್ಕನವರ ಶೈಲಿ ಶುದ್ಧ, ಸಾತ್ವಿಕ, ಮನೋಹರ. ಅವರ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಅಂತರಂಗದ ಹೊಳಪು ಅವರ ಶೈಲಿಯ ಜೀವಜೀವಾಳವಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಕನವರ ಅಂಕಿತದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೇಳಲಿದೆ. ಸೌಂದರ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಿದೆ. ‘ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ’ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಜ್ಞಾನಗಳ ಬೆಸುಗೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇನ್ನು ‘ಚೆನ್ನ’ ಪದದ ಕಾವ್ಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇನು? ಭಕ್ತಿಜ್ಞಾನಗಳ ಬೆಸುಗೆ ಚೆನ್ನ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ: ಪುಟ. 108)

ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ‘ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ’ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನು ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸೌಂದರ್ಯ ನಿಧಿಯಾದ ಶಿವನ ಹೆಸರು ಅದಾದರೂ ಅತಿಪರಿಚಯದಿಂದಲೋ ಮತ್ತಾವುದರಿಂದಲೋ ಆ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಚೆಲುವಿನ ದರ್ಶನಾನುಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನವರು ಆ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೆ ‘ಚೆನ್ನ’ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಹೊಸಕಳೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬರಿಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪವಾಡ, ಘನತೆ ಅಕ್ಕನವರದು. ‘ಚೆನ್ನ’ ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರ ಅಕಲುಷಿತ ಪ್ರೇಮ, ನನ್ನಿ, ಅವರ ಶುದ್ಧ-ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾಕ್ತಿಕ ಜೀವನದ ಸೌಂದರ್ಯ ಅಡಗಿದೆ; ಅವರ ಅನುಭಾವದ ಬೆಳಕು ಅವುಗಳಲ್ಲಿದೆ.

8

ಸತ್ವದಿಂದ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ, ತತ್ವದಿಂದ, ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನ ಗಳಿಸಿವೆ. ಶಿವಶರಣರ ವಚನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಕ್ಕನವರ ವಚನಗಳೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಶರಣರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರು ಮನದುಂಬಿ ತಮ್ಮ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ:

ಅದ್ವರ ಅರುವತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ದಣ್ಣಾಯಕರ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಚನ.
ದಣ್ಣಾಯಕರ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುದೇವರ ಹತ್ತು ವಚನ.
ಪ್ರಭುದೇವರ ಹತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ಅಜಗಣ್ಣನ ಐದು ವಚನ.

ಅಜಗಣ್ಣನ ಐದು ವಚನಕ್ಕೆ, ಕೂಡಲಚೆನ್ನಸಂಗಮದೇವಾ,
ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಒಂದೇ ವಚನ- ನಿರ್ವಚನ ಕಾಣಾ.

ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾದವರು ಅರುವತ್ತು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಅವರು ಇಷ್ಟು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ಹತ್ತು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ, ಐದು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಅಕ್ಕನವರು ಒಂದೇ ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಏರಿತರ ಎತ್ತರ ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸತ್ಯ ಅಡಗಿದೆಯೆಂಬುದೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. 'ಕಿರಿದರೊಳ್ ಪಿರಿದರ್ಥಂ' ಎಂಬ ಮಾತು ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿರಿದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದನ್ನು ಕಿರಿದನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ; ಜಾಣೆ, ಅನುಭವ, ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಇದ್ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸಾಧ್ಯ.

ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಅನುಭಾವಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳೇ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕವರು. ಇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸು ಅವರಿಗೆ ಆಗ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರೊಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಅಕ್ಕನವರ ಸಮವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿರಬಹುದು. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯರಾಗಿ ಅನುಭಾವದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾಗಿ ಉಡುತಡಿಯ ಮಹಾದೇವಿಯವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ 'ಅಕ್ಕ'ಗಳಾದರು. ಅದರಂತೆ ಅವರು ವಚನಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಅಕ್ಕ'ಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ "ವಚನಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆ"(ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ ಸ್ಥಳದ ವಚನಗಳು; ಸಂ.: ಪ್ರೊ. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ಪುಟ 1) ಎಂದು ಲಿಂ. ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳರು ಹೇಳಿದುದು ದಿಟ; ವಿಶ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾದ ಆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳ ಸ್ಥಾನ ಉನ್ನತವಾಗಿದೆ.

(ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿರುವ ವಚನಗಳನ್ನು ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಅವರ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನಗಳು ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.)

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಪ್ರೊ. ಶಿ. ಶಿ. ಬಸವನಾಳ (ಸಂ.): ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಳದ ವಚನಗಳು.
2. ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಸಿ. ಜವಳಿ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಾಬಾದಿ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ (ಸಂ.): ಉಡುತಡಿಯ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನವರ ಸಾಹಿತ್ಯ.
3. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.): ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು.
4. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.): ಶಿವಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳು.
5. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ (ಸಂ.): ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನಗಳು.
6. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ: ಶಿವಶರಣೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು.
7. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ: ಶಿವಶರಣೆಯರ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಭಾಗ-1, ಭಾಗ-3.
8. ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (ಸಂ.): ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ.
9. ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು (ಸಂ.): ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು.
10. ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಉತ್ತಂಗಿ ಮತ್ತು ಎಸ್.ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ (ಸಂ.): ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಣಿಮಹಾದೇವಿಯವರ ವಚನಗಳು.
11. ಡಾ. ಪಿ. ವಿ. ನಾರಾಯಣ: ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ.